

BENDSLING AV FLATT GAFFELSEIL

Gustav Engelstad

Det er sagt og skrevet mye om gaffelseil. En del er riktig, men mye galt. Det er en kunst å sy skikkelige gaffelseil, og ikke mange behersker dette idag. Jeg har hørt flere som er skuffet over den dårlige farten båten deres får under seil, og det skyldes etter min mening i de fleste tilfeller at seilet er bendslet for stramt. Se f.eks. på Norsk Sjøfartsmuseums «SVANEN», der seilene er stramme som trommeskinn. Det er liten vits å heise dem uten at vinden er godt aktenfor tvers, så dårlig er de. For små er de også, og derfor er det utarbeidet ny seiltegning for fartøyet. Idag er det som å sette seil på en brygge.

For å være ærlig har jeg ikke særlig stor tro på de unge seilmakerne når det kommer til jakteseil. Seilene skal ha mye bus, d.v.s. mye slakk i duken. Nå er det ikke sikkert at det alltid er seilmakeren som har skylden, men har han lagt inn bus i duken, så er den for liten, og ved bendingen av seilet er dette gjort for stramt slik at den lille busen som var, er eliminert. En sier om seil at ved kryssing er det bare en tredjedel av seilet som drar, altså busen i den forreste delen. Når «SVANEN» i høst slutter med ukesturene og går over til dagsturer, skal vi ombord og bendsle om seilene.

Som sagt er det mange jakter her i landet som seiler rundt med altfor stramme seil. Det tar ikke stort mer enn en halvtime å

gjøre jobben om igjen slik at seilene står riktig, og man går frem slik: Ta av lissingen langs gaffelen. La seilene henge ca. en halv meter under gaffelen, og sett fast nokkbendselet der. Det sitter nå et stykke innenfor der det var før. Begynn så med skrålissingen fra nokken uten å strekke liket særlig hardt. Fra midten og utover skal det nå være god slakk i liket. Denne fordeles innover ved at hullene i seilet trekkes tettere sammen, mest inne ved masten. Bruk merlestikk her, slik at buktene ikke forskyver seg.

Før seilet strekkes, slakkes skjøtebendselet på bommen, og før seilet er helt strukket, slakkes bendselet ved halsen. Ikke strekk piggfallet, men la det være noe slakk der. Strekk opp klofallet slik at seilet kommer ca. 30 cm over bommen. Sett fast halsbendselet, men ikke strekk det hardt. Når vinden siden fyller seilet, strekkes det, men man må unngå at tyngden av bommen overføres til akterliket og forstrekker dette. Sett så fast skjøtebendselet, men ha god slakk i underliket slik at det blir god bue i seilet, nesten som i et seil uten bom med skjøtet festet direkte i seilet.

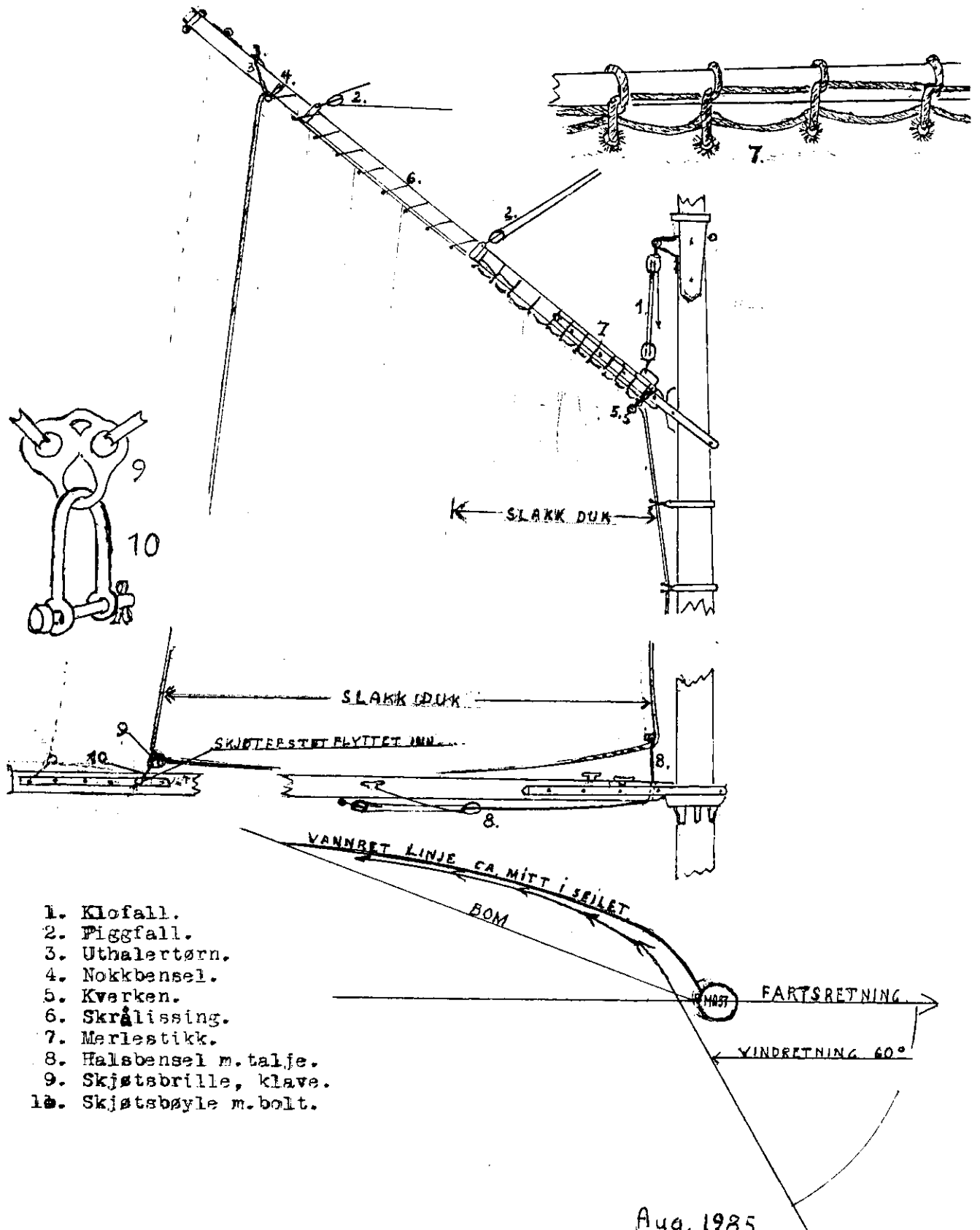
Seilet skulle nå ha god slakk i duken; om det er nok vil prøveseilasen vise. Den bør foregå ved kryssing, og båten skal ligge ca. 60° fra vinden. Ligger den høyere, er seilene for flate. Om båten er i stand til å ligge høyere enn ca. 60°, taper den mer i fart enn den vinner i høyde.

Til slutt litt om forseilene. Stagene forover skal være stramme, og forseilfallene skal ikke strekkes for hardt. Når en seiler bidevind er det strekk på stagene. Dersom disse er satt for løst, vil strekket overføres til fall og stageillik og forstrekke disse. Bare prøv, så vil du se.

Jeg leste forøvrig i «SJØGANG» at jakten «OLINE» hadde fått innstøpt ballast. Dette gjorde meg mildest sagt forundret. I min tid som jakteskipper seilte vi aldri med noen form for ballast, og undersøkelser jeg har foretatt i samarbeid med Gøthe Gøthesen nedover kysten av Østlandet, har gitt det samme svaret: ingen av de jakteskipperne vi spurte hadde noen sinne seilt med ballast. Dette temaet er det er del strid om har jeg registrert - ikke minst fordi Lars Skarpmes i Bergen Sjøfartsmuseums årbøker har beskrevet seilas med ballast, der et fartøy forliste nettopp fordi ballasten forskjøv seg. Jeg har seilv seilt en større jakt fra Stavanger til Oslo i storm uten noe form for last, og jeg er fremdeles oppegående. En jakt kan ikke sammenliknes med en regattabåt, som er konstruert for, og seiler godt selv i 30 – 40° kregning. Det skal blåse friskt skal en greie å få et jakteskrog over 20°!

Jeg håper mine råd om bending av gaffelseil kan være til nytte for folk som rigger jakter rundt omkring i landet, og jeg hører gjerne fra dem dersom erfaringene deres ikke er i samsvar med mine. Lykke til.

BENSLING AV FLATT GAFFELSEIL.

1. Klofall.
2. Piggfall.
3. Uthalærtørn.
4. Nokkbensel.
5. Kværken.
6. Skrålissing.
7. Merlestikk.
8. Halsbensel m. talje.
9. Skjotsbrille, klave.
10. Skjotsbøyle m. bolt.

Aug. 1985

G.E.